

DEĞİŞİK BİR SAĞLIK SORUNU : İLAÇ İSRAFI

Dr. Osman Günay*

Dr. Çağatay Güler**

Özet : Ankara ili, Sincan bucak merkezinde 124 evde tarama yapılarak evlerde bulunan ilaçların kullanılma durumu araştırılmıştır. Aile başına ortalama 181 TL. değerinde ilacın kullanılmadan bekletildiği ve bu miktarın ilacını devlet veya sosyal sigortalar kurumu yoluyla alanlarda daha fazla olduğu tesbit edilmiştir.

Summary : 124 houses in Sincan, a district of Ankara, were screened by the purpose of finding out percentage of the medicine used by the inhabitants. It was not used but kept and the most of the medicine was observed that the families getting them through the government or social security association.

GİRİŞ

Ülkemizde ilaç israfı ve bunun nedenleri ile ilgili tartışmalar, ilaç israfının büyük boyutlar kazandığı günümüzde daha da yoğunlaşmıştır. Bu sıkıntının devam etme eğiliminde olması ilaç israfı üzerinde daha ciddi olarak durulmasını gerektirmektedir. Fakat bu konudaki tartışmalar şimdiye kadar spekülatif bir zeminde sürdürülmüş, konuyla ilgili hiçbir araştırma yapılmamıştır.

Ülkemizde halen hastalar ilaçlarını değişik şekillerde temin etmektedirler. Toplumun bir kesimi ilacını kendi parasıyla alıp devlet-

* Kayseri Üniversitesi, Gevher Nesibe Tıp Fakültesi, Toplum Hekimliği Bilim Dalı asistanı.

** Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Toplum Hekimliği Bilim Dalı asistanı.

ten hiçbir yardım görmezken, memurların ilacını tamamen devlet karşılamakta, sosyal sigortalar kurumuna bağlı işçiler ise ödedikleri prim karşılığında ilaç dahil tüm sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Fakat bu sigortalı işçilerden, sağlık hizmetlerinden yararlanıp yararlanmamasına bakılmaksızın eşit miktarda prim alınmaktadır. Bu durum ilaç karşılığı para ödemeyenlerin daha çok ilaç israf edebileceğini düşündürmektedir.

A M A Ç

Bu araştırmada amaç; evlerde bulunan ilaçların ne oranda kullanıldığını, hangi ilaçların daha çok israf edildiğini ve evlerde ilaçların nasıl saklandığını tesbit etmeye çalışmaktır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma Ankara iline bağlı Sincan bucak merkezinde yapılmıştır. Yerleşme merkezi yaklaşık 4000 hane ve nüfusu 20975 tir. Araştırma bölgeden tesadüfen seçilen 176 eve yapılan ziyaretlerle gerçekleştirilmiştir. Zu ziyaretlerde evde bulunan ilaçlar tesbit edilip, bunların kullanılıp kullanılmadığı ve kutu içindeki ilaç miktarları öğrenilmiştir. Ayrıca ilaçların nasıl temin edildiği ve nasıl saklandığı da sorulmuştur.

BULGULAR

Örnek grubuna dahil olan 176 evden 124 ünde ailelerle görüşülmüştür.

Tablo 1 : Sincan Bucak Merkezindeki Ailelerin İlaçlarını Sakladığı Yere Göre Dağılımı :

İlaçların saklandığı yer	Aile sayısı	%
Buzdolabı	77	62.10
Ecza dolabı	19	15.32
(Diğer (Sedir altı v.s.)	28	22.58
Toplam	124	100.00

Tablo 2 : Sincan Bucak Merkezinde Ailelerin Evde İlaç Bulunup Bulunmamasına Göre Dağılımı :

Evde ilaç bulunma durumu	Aile sayısı	%
ilaç var	99	79.84
ilaç yok	11	8.87
ilaçlar atılmış	14	11.29
Toplam	124	100.00

Tabloda görüldüğü gibi ailelerin % 80 inde ilaç bulunmakta ilaç bulunmayan ailelerin büyük bir kısmında ise ilaçlar kısa bir süre önce atılmış bulunmaktadır.

Tablo 3 : Evlerde Bulunan İlaçların Gruplara ve Kullanılma Durumuna Göre Dağılımı:

İlaç grubu	Kullanılan		Kullanılmayan		Toplam	
	Kut. sa.	%	Kut. sa.	%	Kut. sa.	%
Antibiyotik ve Sulfamitler	21	6.7	294	93.3	315	100.0
Analjezikler	29	12.3	206	87.7	235	100.0
Vitamin, Mineral	12	7.4	150	92.6	162	100.0
Antiasitler	3	4.2	69	95.8	72	100.0
Kalp-damar ilaçları	23	29.1	56	70.9	79	100.0
Antialerjikler	3	4.6	62	95.4	65	100.0
Antihipertansifler	22	71.0	9	29.0	31	100.0
Expektoran ve antitusifler	6	10.0	54	90.0	60	100.0
Diğerleri	21	7.1	275	92.9	296	100.0
Toplam	140	10.6	1175	89.4	1315	100.0

Tabloda görüldüğü gibi evlerde bulunan ilaçların % 90 kadarı hiç kullanılmamaktadır.

Tablo 4 : Evlerde Bulunan ve Kullanılan İlaçların Kullanılma Şekli :

Kullanılma şekli	Kutu sayısı	%
Düzenli	62	44.3
Düzensiz	78	55.7
Toplam	140	100.0

Evlerde bulunan ilaçlardan çok az bir kısmı kullanılmakta ve bunlarında çok az bir kısmının düzenli kullanıldığı tablo 4 de görülmektedir.

Tablo 5 : Evlerde Kullanılmadan Kalan İlaçların Kutu İçindeki Miktarlara Göre Dağılımı :

Kutu içindeki miktar	Kutu sayısı	%
Tam	807	68.7
Yarıdan fazla	193	16.4
Yarıdan az	175	14.9
Toplam	1175	100.0

Görüldüğü gibi evler de kullanılmadan kalan ilaçların büyük bir çoğunluğu daha kapağı bile açılmadan kalmıştır.

Evlerde kullanılmadan kalan ilaçların maddi değerini tesbit etmek için her gruptaki en ucuz ilaç fiyatı o gruptaki ilaç miktarı ile çarpılarak ilaçların toplam değeri tesbit edilmiştir. Buna göre aile başına

ortalama 181 T.L. değerinde ilaç kullanılmadan beklemektedir. Sincan bucak merkezi için toplam miktar 724032 T.L. olmaktadır*.

TARTIŐMA VE SONUÇ

AraŐtırmadan elde edilen neticeler çok miktarda ilacın evlerde kullanılmadan kaldığını ve bu ilaç israfının ülkemizdeki ilaç sıkıntısını daha da arttırabilecek boyutlara ulaŐtıęını göstermektedir. Evlerde bulunan ilaçların sadece % 10 kadarı kullanılmakta ve bunlarında % 55,7 si düzensiz kullanılmaktadır. Kullanılmayan ilaçların % 68,7 gibi büyük bir kısmı daha kapağı bile açılmadan bırakılmıŐtır. Kullanılmayan ilaçların büyük bir kısmını antibiyotik, analjezik ve vitamin ilaçları oluŐturmaktadır.

İlaçların fiatları en düŐük değerler üzerinden hesaplandığı halde aile başına ortalama 181 T.L. değerinde ilacın kullanılmadan kaldığı görülmektedir.

Evlere yapılan ziyaretler sırasında ilacını devlet veya ssyal sigortalar kurumu yoluyla alanlarda daha fazla ilacın kullanılmadan kaldığı gözlenmiŐ, fakat birçok ailenin ilaçlarının bir kısmını sigortalı veya memur olan yakınları vasıtasıyla temin etmesi dolayısıyla böyle bir değerlendirmeye gidilememiŐtir.

İlaç israfının antibiyotik, analjezik ve vitamin ilaçlarında olması bu ilaçların toplumda ve hekimler arasında çok yaygın ve sorumsuzca kullanıldığı gerçeğini vurgulamaktadır.

Kullanılmakta olan ilaçların yarıdan fazlasının düzensiz kullanılması ise halkın eğitimsizliğinden ve hekimlerin ilaçların kullanılıŐını hastalara yeterince anlatmamasından kaynaklanmaktadır.

neriler : Ülkemizdeki ilaç israfını önlemek için Őu tedbirler alınmalıdır.

1) Sosyal Sigortalar Kurumu ve Emekli Sandığına bağlı herkesin düzenli kayıtları tutularak aynı ilaçların tekrar yazılması önlenmeli,

2) Hekimler hastalara ilaçların nasıl kullanılacağını daha iyi anlatmalı,

3) Gerekli sağlık eğitimleri uygulanarak hastaların daha bilinçli ilaç kullanmaları sağlanmalıdır.

* Hesaplar 1979 yılı Őubat ayı fiatlarına göre yapılmıştır.